

О. Ю. Радченко

Автобіографічний дискурс
у романі В. Сосюри «Третя Рота»

Під впливом процесу оновлення суспільства, морального самоочищення і повернення національних джерел в Україні посилився інтерес до минулого, культурних традицій народу, з'явилася потреба різнобічного осмислення набутого попередниками досвіду. Розвиток сучасної

мемуаристики характеризується тим, що вона не тільки відкриває нові факти і свідчення про минуле, роблячи їх надбанням широкого загалу, але й глибше проникає у їх зміст, у наявність внутрішніх зв'язків між ними, між минулим і сучасністю.

«Третя Рота» – яскравий зразок мемуаротворчості. Завдяки цьому творові ми можемо глибше зрозуміти поетичну спадщину Володимира Сосюри, а також маємо змогу ширше осягнути ті культурні та суспільні процеси, які відбувалися на Україні у 1-й половині ХХ ст. Мемуарно-автобіографічний роман «Третя Рота» В. Сосюри має складну творчу історію, це була праця всього життя письменника. Автор відобразив у романі своє особисте бачення історичних подій та літературного процесу, яке іноді суттєво відрізнялося від офіційно прийнятого, тому твір на довгі роки був заборонений. Видання повного тексту стало можливим лише у 1988 році.

Первісний задум В. Сосюри полягав у написанні роману-трилогії, у кінцевому ж варіанті ми маємо цілісний текст, який складається із шістдесяти семи глав. Але умовно твір все ж таки можна поділити на три частини: перша – дитинство митця; друга – участь у громадянській війні; третя – становлення та формування В. Сосюри як поета та громадянина. Від частини до частини ми маємо змогу простежити зміну поглядів, оцінок навколишнього середовища, відмінності у способах відтворення дійсності, вираження «я» героя тощо.

Важливим фактором у відображенні раннього дитинства постає образне, ліричне світосприйняття поета, який вже тоді був надзвичайно чутливим до навколишнього середовища. Образність тут є наскрізною, усі події, вчинки, почуття описані з особливою виразністю, ширістю, яскравістю. Пізнання світу малого Володьки проходить шлях від сприйняття якогось конкретного замкненого простору до всебічного розуміння навколишньої дійсності.

У частині роману, що присвячена участі Володимира Сосюри у громадянській війні, можна помітити зміну акцентів. Якщо до цього моменту автор розповідав про події, важливі тільки для малого Володьки та його сім'ї, то тепер крізь призму особистісного світосприйняття героя описуються важливі історичні реалії.

З моменту перебування молодого поета у Харкові, що на той час став осередком літературного життя, можна говорити про початок умовної третьої частини автобіографічного роману. Автор усвідомлює себе у контексті літературного та громадського життя України. Важливу роль відіграють характеристики постатей, з якими героєві довелося бути знай-

омим, всі оцінки дуже суб'єктивні, вирізняються лаконічністю та влучністю. В. Сосюра описує літературне життя 20–30-х років, з цим періодом у пам'яті автора невідривно пов'язані постаті таких видатних діячів, як Василь Блакитний, Валер'ян Поліщук, Микола Хвильовий, Валер'ян Підмогильний, Петро Панч, Юрій Яновський та інші.

Переважно оповідь у романі будується за хронологічним принципом, але інколи можна спостерігати зміщення темпоральних пластів, «двоїстість» авторського погляду на події минулого, опозиція тоді / тепер стає неминучою, бо навіть несвідомо мемуарист оцінює події минулого із сучасної точки зору, вносить якісь корективи з висоти набутого життєвого досвіду.